

TENDINȚE PRIVIND REDUCEREA UTILIZĂRII PLĂȚILOR ÎN NUMERAR ÎN PERIOADA DE PANDEMIE

Attila GYÖRGY* – Secretar de stat
Ministerul Finanțelor

Rezumat	Abstract
<p>Plățile în numerar reprezintă o modalitate de plată des utilizată în economie cu toate că există numeroase dezavantaje care ar trebui să descurajeze aceste plăți în favoarea transferurilor. Până la izbucnirea pandemiei COVID-19 demersurile de politici publice s-au axat pe justificarea necesității renunțării la cash cu argumente exclusiv de ordin economic.</p> <p>Articolul își propune să prezinte principalele măsuri legislative din România care au fost luate în ultimele trei decenii pentru folosirea pe o scară cât mai largă a viramentelor bancare și a cardurilor, precum și posibile argumente de natură medicală care ar putea întări arsenalul de considerente privind motivarea impunerii unor restricții suplimentare în utilizarea numerarului.</p>	<p>Cash payments are a payment method often used in the economy, despite its many disadvantages that should discourage these payments in favour of transfers. Until the outbreak of the COVID-19 pandemic, public policy efforts focused on justifying the need to give up cash with exclusively economic arguments.</p> <p>The article aims to present the main legislative measures that have been taken in Romania in the last three decades for the widest possible use of bank transfers and cards, as well as possible medical arguments that could strengthen the arsenal of considerations on the reasons for imposing additional restrictions on the use of cash.</p>
<p>Cuvinte cheie: √ numerar, carduri, COVID-19</p>	<p>Keywords: √ cash, cards, COVID-19</p>

Remiterile de sume pentru realizarea unor plăți sunt o constantă a vieții noastre. Modalitățile de plată sunt variate, orice modalitate legală fiind recunoscută de Codul civil¹, acesta stipulând la art. 1.488 alin. (2) faptul că “plata se poate face prin orice mijloc folosit în mod obișnuit în locul unde aceasta trebuie efectuată”. În plus, prevederi suplimentare sunt legate de viramentul bancar: art. 1.497, 1.504 și 1.507 alin. (3).

O clasificare des uzitată a plăților le împarte pe acestea în plăți cu numerar², respectiv plăți fără numerar. Utilizarea numerarului prezintă numeroase dezavantaje, multe dintre acestea putând fi reduse sau eliminate prin utilizarea mijloacelor noi de plată non-cash care se dezvoltă pe zi ce trece și care îmbracă forme din ce în ce mai variate.

Diversificarea modalităților alternative de plată au dus la înmulțirea măsurilor de descurajare a utilizării numerarului. După cum vom vedea în ceea ce urmează, au fost mai multe inițiative de politici publice care și-au propus așezarea numerarului într-un con de umbră. Măsurile legislative luate de-a lungul timpului pentru diminuarea utilizării numerarului au vizat mai multe paliere. În cele ce urmează ne vom axa pe două componente: încurajarea viramentelor bancare, respectiv încurajarea folosirii cardurilor bancare.

* Academia de Studii Economice București

¹ *Legea nr. 287/17.07.2009 privind Codul civil*, republicată (M.O. nr. 505/15.07.2011), cu modificările ulterioare

² În acest articol vom folosi termenul de “numerar” exclusiv pentru a desemna bancnotele și monedele aflate în circulație având scop de mijloc de schimb, chiar dacă în diverse situații acest termen poate acoperi o sferă mai largă (de exemplu, în *Regulamentul (CE) nr. 1889/2005 al Parlamentului European și al Consiliului din 26 octombrie 2005 privind controlul numerarului la intrarea sau ieșirea din Comunitate*, JO L 309/25.11.2005)

Argumentele folosite pentru descurajarea utilizării numerarului au fost, de regulă, de ordin economic întrucât acceptarea, manipularea și oferirea de bancnote și monede metalice presupune costuri și riscuri. Nu am întâlnit în nicio situație argumente de natură medicală, deși și acestea există și nu ar fi trebuit neglijate. Noua conjunctură pandemică a făcut ca problema unei eventuale contaminări virale prin intermediul banilor lichizi să reînvie discuțiile pe această temă.

Cu siguranță existența unor reguli cu caracter normativ nu este suficientă pentru a consolida în ritm susținut apetitul pentru transferuri electronice în detrimentul numerarului. Un întreg complex de factori trebuie să acționeze în acest sens. Acest lucru se și întâmplă, puterea de acțiune a factorilor variind în timp. Câțiva din acești factori: educația financiară, promovarea ofertelor alternative ale băncilor, tendințe și modele, dezvoltarea tehnologică și mai nou educația sanitară.

Măsuri legislative privind încurajarea viramentelor bancare

Utilizarea viramentelor bancare a reprezentat o alternativă la plățile în numerar. Totuși, în timp, s-a încercat pentru anumite categorii de plăți consolidarea componentei non-cash în defavoarea numerarului. Începând cu anul 1996, odată cu intrarea în vigoare a Ordonanței Guvernului nr. 15/1996³ s-a realizat o restrângere importantă a plăților fără numerar. Ulterior abrogării acestui act, noi constrângeri au fost introduse prin Legea nr. 70/2015⁴ care impune o restrângere importantă a plăților cu numerar întrucât actul normativ prevedea faptul că “operațiunile de încasări și plăți efectuate de persoane juridice, persoane fizice autorizate, întreprinderi individuale, întreprinderi familiale, liber profesioniști, persoane fizice care desfășoară activități în mod independent, asocieri și alte entități cu sau fără personalitate juridică de la/către oricare dintre aceste categorii de persoane se vor realiza numai prin instrumente de plată fără numerar, definite potrivit legii”, excepție putând constitui doar încasările și plățile de mică valoare (în majoritatea cazurilor sub 5.000 lei). În plus, operațiunile la care participă și persoane fizice au fost limitate, de regulă, la 10.000 lei/zi. Argumentele enunțate de autorități au fost exclusiv de natură economică, fiind adesea corelate cu obligații comunitare asumate în calitate de stat membru UE. Astfel au fost enunțate aspecte generale precum “necesitatea întăririi disciplinei financiare, eficientizării administrării fiscale și combaterii evaziunii fiscale și a acțiunilor de spălare a banilor”, dar și “recomandările Comisiei Europene privind limitarea utilizării plăților în numerar și înăsprirea sancțiunilor pentru persoanele care fac plăți în numerar depășind plafoanele stabilite de lege, în contextul îmbunătățirii gradului de conformare a agenților economici privind respectarea prevederilor legislative”.

Un alt pas important a fost aprobarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 146/2002⁵ deoarece a redus substanțial plățile în numerar ale instituțiilor publice, acestea fiind limitate la “drepturi salariale, precum și pentru alte cheltuieli care nu se justifică a fi efectuate prin virament”.

Codul muncii (Legea nr. 53/2003⁶) stabilea la momentul aprobării acestuia, la art. 161 alin. (2), că “plata salariului se poate efectua prin virament într-un cont bancar, în cazul în care această modalitate este prevăzută în contractul colectiv de muncă aplicabil”. Textul a fost

³ Ordonanța Guvernului nr. 15/23.01.1996 privind întărirea disciplinei financiar-valutare (M.O. nr. 24/31.01.1996), act normativ abrogat de Legea nr. 70/2015

⁴ Legea nr. 70/02.04.2015 pentru întărirea disciplinei financiare privind operațiunile de încasări și plăți în numerar și pentru modificarea și completarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 193/2002 privind introducerea sistemelor moderne de plată (M.O. nr. 242/09.04.2015), cu completările ulterioare

⁵ Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 146/31.10.2002 privind formarea și utilizarea resurselor derulate prin trezoreria statului, republicată (M.O. nr. 295/16.04.2008), cu modificările și completările ulterioare

⁶ Legea nr. 53/24.01.2003 - Codul muncii, republicată (M.O. nr. 345/18.05.2011), cu modificările și completările ulterioare

amendat în anul 2011⁷, noul text devenind: "Plata salariului se poate efectua prin virament într-un cont bancar.". Acest text este și astăzi în vigoare, în urma republicării actului primind un nou număr de ordine: art. 166 alin. (2).

Și în sfera plăților drepturilor de pensie se produce o reformă la finele anului 2006 întrucât se introduce, prin Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 69/2006⁸, posibilitatea ca plata pensiei să se facă "în funcție de opțiune, prin mandat poștal, cont curent sau cont de card, în condițiile negociate prin convențiile încheiate de CNPAS cu Compania Națională «Poșta Română» - S.A., respectiv cu bănci". În nota de fundamentare a actului normativ se menționează că această măsură vine ca urmare a solicitărilor beneficiarilor.

Înființarea la începutul anului 2008 a Agenției Naționale pentru Prestații Sociale și denunțarea de către Bancpost a convenției de plată a prestațiilor au dus la reformarea sistemului de plăți a alocațiilor de stat pentru copii⁹. Astfel, prin Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 97/2007¹⁰ se legitima faptul că "plata alocației de stat pentru copii se realizează prin mandat poștal, cont curent personal sau cont de card", noua regulă înlocuind mecanismul de plată care includea și plata prin Bancpost¹¹, dar fără utilizarea conturilor bancare pe numele titularilor.

Măsuri legislative privind încurajarea utilizării cardurilor bancare

Dezvoltarea și diversificarea mijloacelor de plată promovate de băncile comerciale românești au dus la utilizarea pe scară largă, începând cu anii '90, a unui nou instrument: cardul. În anul 1995, Banca Națională a României emitea Regulamentul nr. 6 privind principiile și organizarea plăților cu card de către societățile bancare¹² cu scopul stabilirii "unor principii și reguli de organizare în activitatea de servicii de transfer de fonduri și decontare prin cartele de plată, denumite (...) plăți cu card, efectuate de societățile bancare".

Încă din anul 2003, implementând Programul de acțiune al Guvernului și al Băncii Naționale a României pentru diminuarea blocajului financiar, Guvernul a impus un calendar pentru obligarea anumitor operatori economici să accepte cardurile. Astfel, prin Ordonanța de urgență a

⁷ *Legea nr. 40/31.03.2011 pentru modificarea și completarea Legii nr. 53/2003 - Codul muncii* (M.O. nr. 225/31.03.2011)

⁸ *Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 69/13.09.2006 pentru modificarea și completarea Legii nr. 19/2000 privind sistemul public de pensii și alte drepturi de asigurări sociale* (M.O. nr. 788/18.09.2006), act normativ abrogat de Legea nr. 263/16.12.2010 privind sistemul unitar de pensii publice (M.O. nr. 852/20.12.2010), act normativ abrogat de Legea nr. 127/08.07.2019 privind sistemul public de pensii (M.O. nr. 563/09.07.2019), cu modificările ulterioare

⁹ Acordate în baza *Legii nr. 61/22.09.1993 privind alocația de stat pentru copii*, republicate (M.O. nr. 767/14.11.2012), cu modificările și completările ulterioare

¹⁰ *Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 97/04.10.2007 pentru modificarea și completarea Legii nr. 61/1993 privind alocația de stat pentru copii* (M.O. nr. 684/08.10.2007), cu modificările ulterioare

¹¹ Conform *Hotărârii Guvernului nr. 591/02.11.1993 privind măsurile pentru aplicarea dispozițiilor Legii nr. 61/1993 referitoare la gestionarea fondurilor, stabilirea și plata alocației de stat pentru copii*, republicate (M.O. nr. 75/21.02.2000), act normativ abrogat de Hotărârea Guvernului nr. 577/28.05.2008 pentru aprobarea Normelor metodologice de aplicare a prevederilor Legii nr. 61/1993 privind alocația de stat pentru copii, precum și pentru reglementarea modalităților de stabilire și plată a alocației de stat pentru copii (M.O. nr. 442/12.06.2008), cu modificările ulterioare

¹² *Regulamentul Băncii Naționale a României nr. 6/14.11.1995 privind principiile și organizarea plăților cu card de către societățile bancare* (M.O. nr. 282/05.12.1995), act normativ abrogat de Regulamentul Băncii Naționale a României nr. 4/13.06.2002 privind tranzacțiile efectuate prin intermediul instrumentelor de plată electronică și relațiile dintre participanții la aceste tranzacții (M.O. nr. 503/12.07.2002), act normativ abrogat de Regulamentul Băncii Naționale a României nr. 6/11.10.2006 privind emiterea și utilizarea instrumentelor de plată electronică și relațiile dintre participanții la tranzacțiile cu aceste instrumente (M.O. nr. 927/15.11.2006), act normativ abrogat de Regulamentul Băncii Naționale a României nr. 3/01.08.2018 privind monitorizarea infrastructurilor pieței financiare și a instrumentelor de plată (M.O. nr. 713/16.08.2018), cu completările ulterioare

Guvernului nr. 193/2002¹³ se prevedea că “agenții economici furnizori de servicii de utilitate publică, precum și instituțiile publice care încasează impozite, taxe, amenzi, penalități și alte obligații de plată sunt obligați să accepte încasări și prin intermediul cardurilor de debit și a cardurilor de credit”. De asemenea, persoanele juridice care realizau acte și fapte de comerț și depășeau o anumită cifră de afaceri stabilită prin Hotărâre a Guvernului urmau să accepte ca mijloc de plată și cardurile de debit și cardurile de credit. Termenele inițiale au fost prorogate în mai multe rânduri, însă până la urmă s-a ajuns la impunerea acceptării cardurilor la mulți operatori economici.

Guvernul a încercat descurajarea utilizării numerarului pentru plata salariilor în sectorul bugetar aprobând Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 149/2007¹⁴ prin care ministerele, celelalte organe de specialitate ale administrației publice centrale și locale, precum și instituțiile publice din subordinea acestora, indiferent de sistemul de finanțare, urmau să ia măsurile necesare pentru plata drepturilor salariale ale personalului prin intermediul cardurilor. Actul normativ institua obligativitatea plății pe card în măsura în care instituțiile funcționau în mediul urban, lăsând posibilitatea opțiunii angajatului dacă acesta lucra în mediul rural. Măsura era justificată în preambulul actului normativ prin “necesitatea întăririi cadrului legislativ pentru introducerea sistemelor moderne de plată a salariilor pentru instituțiile publice, cu impact asupra reducerii cheltuielilor bugetare destinate achitării drepturilor salariale”. Nota de fundamentare detaliază faptul că se avea în vedere reducerea “cheltuielilor determinate atât de asigurarea necesarului de numerar pentru plata drepturilor salariale pentru instituțiile publice din mediul urban (...), cât și de asigurarea cheltuielilor aferente transportului, pazei, procesării numerarului”. Măsura a fost declarată neconstituțională la mijlocul anului 2009¹⁵, fapt ce a generat revizuirea reglementării în sensul instituirii unui mecanism opțional pentru toți salariații din sectorul public¹⁶. Cu toată această relaxare a condițiilor de plată a salariilor în sectorul public, majoritatea celor care începuseră să primească salariile pe card bancar au rămas în continuare să încaseze în acest mod remunerațiile lunare.

Prin Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 19/2008 se completa Codul de procedură fiscală în vigoare la data respectivă¹⁷ cu prevederi referitoare la momentul plății obligațiilor fiscale utilizându-se cardul bancar. Această completare era justificată în peambulul actului normativ de “necesitatea reglementării plății sumelor datorate către bugete prin intermediul cardurilor bancare (...) ca mijloc de stingere a creanțelor fiscale pentru a atrage sume suplimentare la bugetul general consolidat”. La nivelul anului 2008 se permitea doar plata “online (prin internet) a obligațiilor fiscale de către persoanele fizice, prin intermediul cardurilor bancare” (Ordinul președintelui Agenției Naționale de Administrare Fiscală nr. 718/2008¹⁸) pentru o listă limitată de impozite. Actualul Cod de procedură fiscală¹⁹ menține posibilitatea plăților non-cash prin dispozițiile art. 163 alin. (1): “Plățile către organul fiscal se efectuează prin intermediul băncilor, trezoreriilor și

¹³ Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 193/12.12.2002 privind introducerea sistemelor moderne de plată (M.O. nr. 942/23.12.2002), cu modificările ulterioare

¹⁴ Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 149/19.12.2007 privind aprobarea unor măsuri în domeniul finanțelor publice (M.O. nr. 882/21.12.2007), cu modificările ulterioare

¹⁵ Conform Deciziei Curții Constituționale nr. 859/16.06.2009 referitoare la admiterea excepției de neconstituționalitate a prevederilor art. 5-8 din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 149/2007 privind aprobarea unor măsuri în domeniul finanțelor publice (M.O. nr. 520/29.07.2009)

¹⁶ Prin Legea nr. 77/06.05.2010 pentru modificarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 149/2007 privind aprobarea unor măsuri în domeniul finanțelor publice (M.O. nr. 297/07.05.2010)

¹⁷ Ordonanța Guvernului nr. 92/24.12.2003 privind Codul de procedură fiscală, republicată (M.O. nr. 513/31.07.2007), act normativ abrogat de Legea nr. 207/2015

¹⁸ Ordinul președintelui Agenției Naționale de Administrare Fiscală nr. 718/25.04.2008 pentru aprobarea categoriilor de impozite, taxe, contribuții și alte venituri ale bugetului general consolidat care pot fi plătite online (prin internet) de către persoanele fizice, prin intermediul cardurilor bancare (M.O. nr. 347/06.05.2008), act normativ abrogat de Ordinul ministrului finanțelor publice nr. 1.376/2016

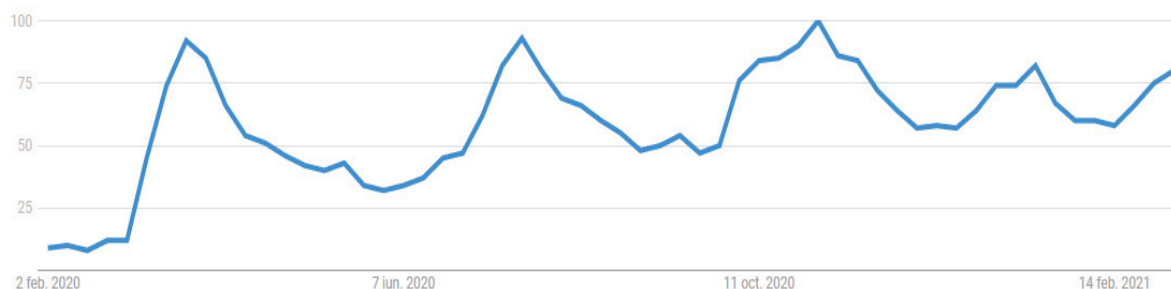
¹⁹ Legea nr. 207/20.07.2015 privind Codul de procedură fiscală (M.O. nr. 547/23.07.2015), cu modificările și completările ulterioare

al altor instituții autorizate să deruleze operațiuni de plată.”. În concret, plățile se pot face: prin decontare bancară, prin card bancar utilizând un POS sau utilizând un sistem online prin intermediul Sistemului Național Electronic de Plăți.²⁰ Rămân, totuși, limitări cu privire la titlurile de impozite, taxe și contribuții care pot fi plătite prin POS²¹ sau SNEP²².

Din perspectiva combaterii spălării banilor, în anul 2019 s-a interzis instituțiilor financiare, prin Legea nr. 129/2019²³, oferirea de servicii de acceptare la plată a cardurilor preplătite anonime. Măsura transpune prevederi din directive europene nefiind gândită pentru demobilizarea utilizatorilor de carduri, ci pentru descurajarea unor conduite antisociale.

Numerarul și contagiunea bacteriană și virală

Posibilitatea transmiterii virușilor utilizând numerar este tratată cu indiferență de puțină lume. Un chestionar comandat de Banca Canadei în aprilie 2020 a relevat că doar 13% din respondenți nu s-au arătat îngrijorați de rapoartele despre transmiterea virușilor prin bancnote.²⁴ Un alt studiu realizat în 22 de state europene (inclusiv România) în perioada iulie-august 2020 a arătat că cei care considerau că numerarul reprezintă un risc mare de transmitere a virusului au optat pentru alternative de plată fără numerar.²⁵ În ceea ce privește situația din România, românii s-au interesat intens de posibilitatea contaminării cu COVID-19 prin intermediul banilor, fapt reliefat de frecvența căutării cuvintelor “bani” și “COVID” pe Google (a se vedea graficul de mai jos). Prin comparație cu alte state, interesul pentru cele două cuvinte s-a dovedit peste medie.²⁶

Sursa: trends.google.com (accesat pe 15.03.2021)

Graficul nr. 1 Frecvența căutării pe Google în România a cuvintelor “bani” și “COVID”

²⁰ Anghel, T. – *Codul de procedură fiscală: comentariu pe articole*, Ed. Hamangiu, București, 2020

²¹ A se vedea *Ordinul ministrului finanțelor publice nr. 943/24.06.2016 privind tipurile de creanțe fiscale care pot fi plătite prin intermediul cardurilor bancare prin POS* (M.O. nr. 501/05.07.2016), cu modificările și completările ulterioare

²² A se vedea *Ordinul ministrului finanțelor publice nr. 1.376/05.08.2016 privind tipurile de creanțe fiscale care pot fi plătite prin intermediul cardurilor bancare în sistem online prin intermediul Sistemului Național Electronic de Plăți* (M.O. nr. 614/10.08.2016), act normativ abrogat de *Ordinul ministrului finanțelor publice nr. 2.809/01.10.2020 privind tipurile de creanțe fiscale care pot fi plătite prin intermediul cardurilor bancare în sistem online prin intermediul Sistemului Național Electronic de Plăți* (M.O. nr. 949/15.10.2020)

²³ *Legea nr. 129/11.07.2019 pentru prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului, precum și pentru modificarea și completarea unor acte normative* (M.O. nr. 589/18.07.2019), cu modificările și completările ulterioare

²⁴ Chen, H., et al. – *Cash and COVID-19: The impact of the pandemic on the demand for and use of cash*, Bank of Canada Staff Discussion Paper, No. 2020-6, Bank of Canada, Ottawa, 2020

²⁵ Wisniewski, T., P., et al. – *Switching from Cash to Cashless Payments during the COVID-19 Pandemic and Beyond*, 2021, disponibil pe SSRN: <https://ssrn.com/abstract=3794790>, <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3794790>

²⁶ Auer, R., Cornelli, G., Frost, J. – *COVID-19, cash, and the future of payments*, BIS Bulletin no. 3, 2020

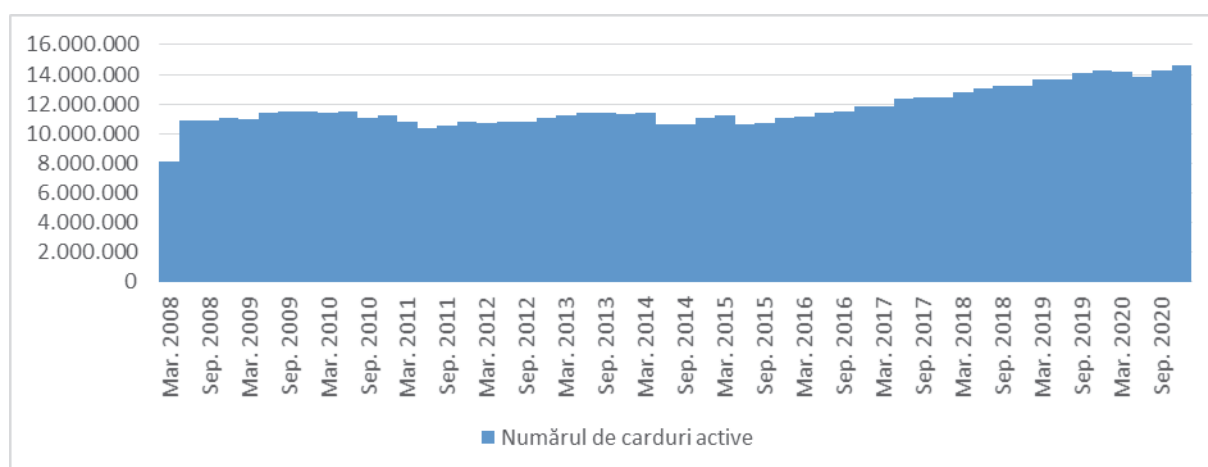
Bancnotele sunt înscrisuri care au o viteză circulatorie mare, fapt ce generează și riscuri asociate, inclusiv din perspectiva contagiunii cu unele bacterii sau viruși. Mai multe studii au arătat că bancnotele și monedele pot fi purtătoare de bacterii patogene, viruși (inclusiv SARS-CoV-2), drojdii, ciuperci, chisturi și alți microbi pentru perioade de ordinul zilelor.²⁷

Faptul că în România se folosesc bancnote de polimer nu este foarte sigur că reprezintă un factor de reducere a riscului. Rezultatele studiilor par să fie divergente. Spre exemplu, în anul 2010 Vriesekoop și colectiv²⁸ au măsurat cu 75% mai puține bacterii pe bancnotele de polimer mexicane în comparație cu bancnotele de același tip realizate din bumbac. Pe de altă parte, într-un alt studiu realizat de Gedik, Voss și Voss²⁹, în anul 2013, s-a ajuns la concluzia că structura de polimer a bancnotelor românești a permis creșterea și transmiterea tuturor patogeneilor testați (*Staphylococcus aureus*, *Escherichia coli* și *Enterococcus faecium*), fenomen neîntâlnit la celelalte bancnote de hârtie analizate (inclusiv bancnote euro). De asemenea, Marzoli și colectiv³⁰, în anul 2021, au dedus, pe baza unor studii recente referitoare la infecția umană cu SARS-CoV-2 de pe suprafețe contaminate, că încărcătura virală periculoasă a fost determinată pe bancnotele din polimer timp de până la 21 de zile.

Tendențe reflectate de indicatorii statistici

Coexistența mai multor factori de influență a produs o serie de efecte în ceea ce privește modelarea comportamentului cetățenilor referitor la plăți. Cu toate că anumite măsuri sau constrângeri nu au fost primite mereu cu brațele deschise, acestea au contribuit la consolidarea unei conduite de plăți axate din ce în ce mai mult pe viramente bancare și plăți cu cardul.

În România, măsurile de încurajare a utilizării cardurilor au produs efecte și continuă să producă efecte în sensul creșterii numărului de posesori și utilizatori de carduri. Această tendință este reflectată și de datele statistice furnizate de Banca Națională a României.

Sursa: Banca Națională a României (www.bnr.ro)

Graficul nr. 2 Numărul de carduri active în România (2008-2020)

²⁷ Thomas, Y., et al. – *Survival of Influenza Virus on Banknote*, Applied and Environmental Microbiology vol. 74 (10), 2008; Angelakis, E., et al. – *Paper money and coins as potential vectors of transmissible disease*, Future Microbiology vol. 9(2), 2014; Akter, S., et al. – *Prevalence and stability of SARS Co 1 V-2 RNA on Bangladeshi banknotes*, Science of the Total Environment, 2021, <https://doi.org/10.1016/j.scitotenv.2021.146133>; Lin, J., et al. – *Metagenomic Sequencing Revealed the Potential Pathogenic Threats of Banknotes*, ACS Omega 2021, 6

²⁸ Vriesekoop, F., et al. – *Dirty money: an investigation into the hygiene status of some of the world's currencies as obtained from food outlets*, Foodborne Pathog. Dis. 7(12), 2010

²⁹ Gedik, H., Voss, T., A., Voss, A. – *Money and transmission of bacteria*, Antimicrob Resist Infect Control 2:22, 2013, <https://doi.org/10.1186/2047-2994-2-22>

³⁰ Marzoli, F., et al. – *A systematic review of human coronaviruses survival on environmental surfaces*, Science of the Total Environment, vol. 778, 2021, <https://doi.org/10.1016/j.scitotenv.2021.146191>

Totuși, trendul ușor de creștere a numărului de carduri active ascunde și potențialul uriaș în domeniu. Se știe că înlocuirea numerarului pentru achiziționarea de bunuri și servicii s-a dovedit un proces anevoios, fapt consemnat și într-o hotărâre a Camerei Deputaților din anul 2014³¹ în care se constată că în România se utilizează cu preponderență numerarul, adică “în aproximativ 95% din totalul plăților de vânzare cu amănuntul”. În timp ne așteptăm la o creștere a numărului de carduri, a frecvenței utilizării acestora cu consecința diminuării volumului plăților de vânzare cu amănuntul realizate în numerar.

Analizând cauzalitatea diverșilor factori, Husain și colectiv³² au concluzionat că menținerea stării de sănătate este factorul motivațional și protectiv care încurajează plățile fără numerar în scopul evitării infectării cu SARS-CoV-2. Pandemia COVID-19 a provocat anxietate severă în ceea ce privește manevrarea de monede și bancnote, declanșând teamă de contagiune și evitarea plăților în numerar.

Pandemia COVID-19 a adus, fără doar și poate, modificări în comportamentul cetățenilor. Perioadele de restricții instituite de autorități au generat diverse modificări: reducerea posibilităților de utilizare a plăților în numerar, utilizarea platformelor de vânzare de pe internet, migrarea către plățile online, utilizarea de plăți contactless.³³

Pe piața din SUA s-a constatat că gospodăriile și-au schimbat substanțial modul de cheltuire pe măsură ce vești privind impactul COVID-19 se răspândeau în zona lor. În general, cheltuielile au crescut mult în încercarea de a face provizii cu bunurile de strictă necesitate pentru casă și, de asemenea, în anticiparea imposibilității de a frecventa comerțului cu amănuntul.³⁴

Creșterea numerarului în circulație de la an la an nu este ceva neobișnuit. Chen și colectiv³⁵ au prezentat evoluția săptămânală a numerarului din Canada în perioada 2015 – aprilie 2020 și tendința este una crescătoare, cu o creștere bruscă începând cu luna martie 2020. În România, datele Băncii Naționale a României evidențiază faptul că ritmul de creștere moderată din anul premergător pandemiei a fost înlocuit cu un ritm mult mai mare (ajungând la peste 21% în ianuarie 2021). Această tendință este specifică perioadelor de criză și se poate pune pe seama dorinței oamenilor de a-și face rezerve de numerar pentru orice eventualitate și modificării frecvenței cu care agenții economici ajung la sediile agențiilor bancare pentru realizarea de operațiuni de retragere/depunere de numerar.

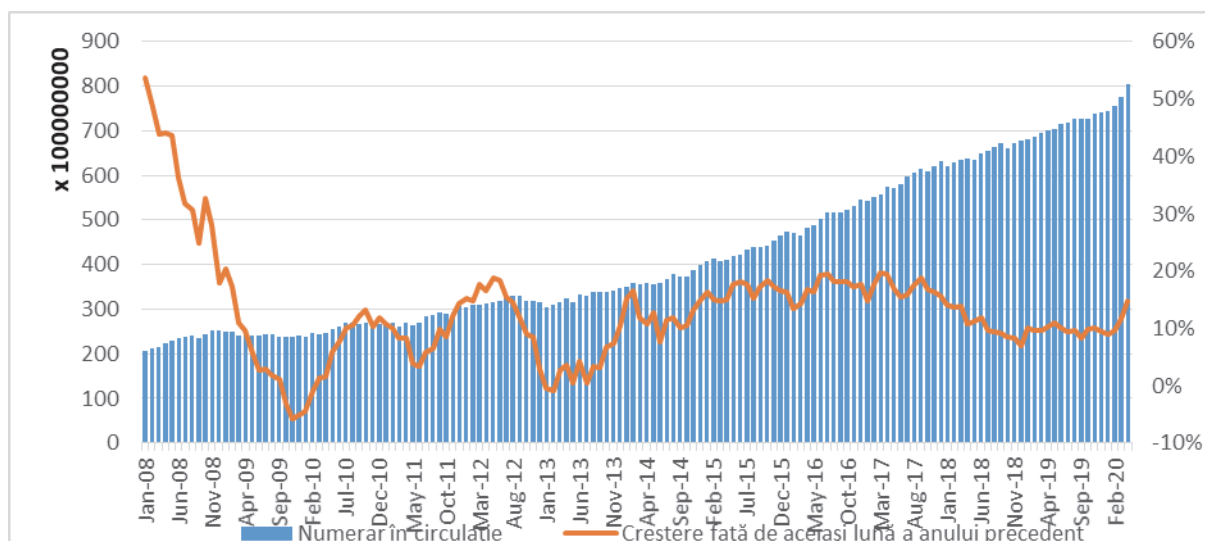
³¹ Hotărârea Camerei Deputaților nr. 6/25.02.2014 privind aprobarea opiniei referitoare la propunerea de Regulament al Parlamentului European și al Consiliului privind comisiunile interbancare pentru operațiunile de plată pe bază de card - COM (2013) 550 (M.O. nr. 141/26.02.2014)

³² Husain, A., et al. – COVID-19 Effect on Consumer Payment Systems: Establishing Cause & Effect Relationship în Anil Vashisht editor al Proceedings of International Conference on the ‘New normal’ in Management, Social Sciences & Economic Development, 2020

³³ Foster, K., Greene, C. – Consumer Behavior in a Health Crisis: What Happened with Cash?, Federal Reserve Bank of Atlanta’s Policy Hub No. 2021-1, 2021; Dubey, V., et al. – FinTech, RegTech and Contactless Payments Through the Lens of COVID-19 Times, International Journal of Advanced Science and Technology, vol. 29(6), 2020; Patil, B., Patil, N. – Impact of COVID-19 Pandemic on Consumer Behaviour, Mukht Shabd Journal, vol. IX(V), 2020

³⁴ Baker, S., R., et al. – How Does Household Spending Respond to an Epidemic? Consumption during the 2020 COVID-19 Pandemic, NBER Working Paper nr. 26949, 2020, <http://www.nber.org/papers/w26949>

³⁵ Chen, H., et al. – Cash and COVID-19: The impact of the pandemic on the demand for and use of cash, Bank of Canada Staff Discussion Paper, No. 2020-6, Bank of Canada, Ottawa, 2020; Chen, H., et al. – Cash and COVID-19: The effects of lifting containment measures on cash demand and use, Bank of Canada Staff Discussion Paper, No. 2021-3, Bank of Canada, Ottawa, 2021

Sursa: Banca Națională a României (www.bnr.ro)

Graficul nr. 3 Valoarea numerarului în circulație (ianuarie 2008 – ianuarie 2021)

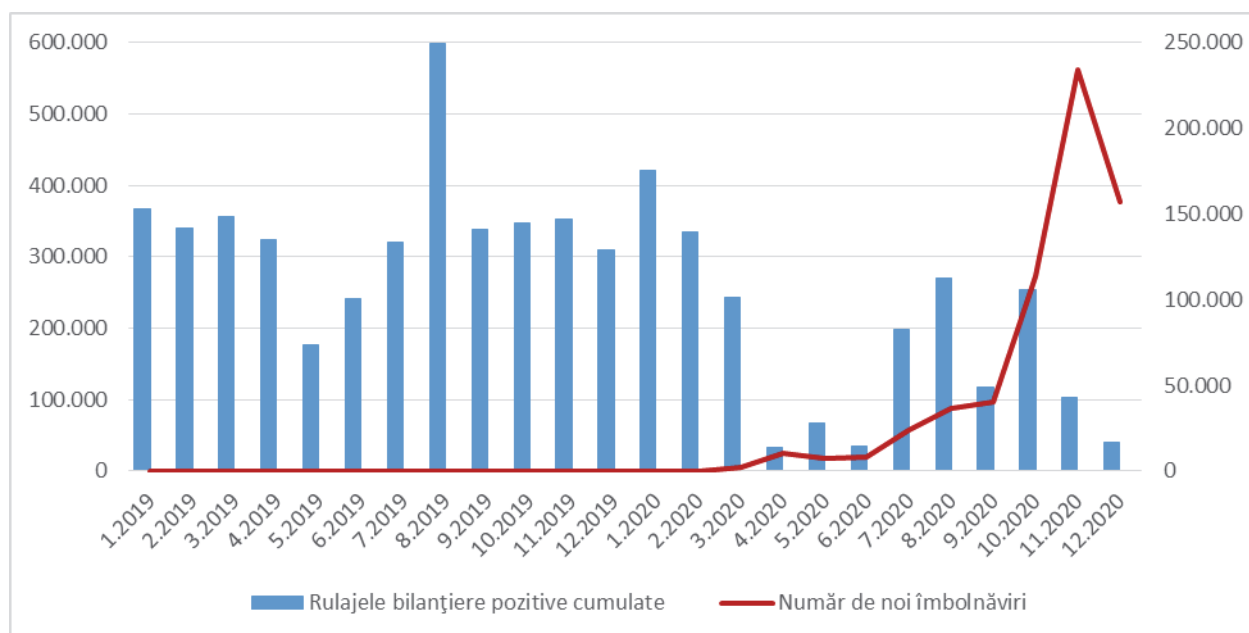
Analizând dintr-o altă perspectivă originală, ne propunem să arătăm cum anume s-au modificat operațiunile de numerar la nivelul spitalelor COVID-19 din prima linie. Justificarea alegerii vine în contextul în care acțiuni de descurajare a utilizării numerarului au fost promovate de Ministerul Finanțelor și Banca Națională a României, respectiv angajații spitalelor COVID-19 din prima linie au fost cei care au putut conștientiza cel mai bine importanța adoptării oricăror măsuri practice pentru limitarea transmiterii virusului. În acest sens vom compara operațiunile de casierie ale celor 10 spitale care asigură asistența medicală pacienților testați pozitiv cu virusul SARS-CoV-2 în faza I conform Ordinului ministrului sănătății nr. 555/2020³⁶ (spitale din linia întâi) pe două intervale distincte: ianuarie 2019 – martie 2020 (perioadă pre-COVID-19) și aprilie – decembrie 2020 (perioadă COVID-19). Toate cele 10 spitale sunt amplasate în municipii, deci plata pe card a drepturilor salariale nu trebuie să reprezinte o problemă. Datele utilizate sunt cele care se regăsesc în bilanțele de verificare lunare depuse de cele 10 instituții publice.

Ținând cont de specificul finanțării spitalelor publice (instituții publice finanțate integral din venituri proprii³⁷), o parte semnificativă a veniturilor (inclusiv a celor încasate în numerar) provine din tarifele pentru serviciile oferite. Alte categorii de venituri încasate în numerar au vizat: donațiile și sponsorizările, respectiv veniturile din concesiuni și închirieri (datorită ponderii mici, le vom considera la “alte venituri”).

Din datele bilanțiere se pot trage două concluzii legate de încasările în numerar ale celor 10 spitale: veniturile de la categoria “alte venituri” au încetat a mai fi încasate în numerar după luna mai 2020 (cu o singură excepție punctuală înregistrată în luna iunie 2020) și, respectiv, reducerea semnificativă a încasărilor în numerar pentru servicii medicale după începerea pandemiei, existând o reducere accentuată în lunile în care numărul de îmbolnăviri a fost foarte ridicat (așa cum reiese și din graficul de mai jos).

³⁶ Ordinul ministrului sănătății nr. 555/03.04.2020 privind aprobarea Planului de măsuri pentru pregătirea spitalelor în contextul epidemiei de coronavirus COVID-19, a Listei spitalelor care asigură asistența medicală pacienților testați pozitiv cu virusul SARS-CoV-2 în faza I și în faza a II-a și a Listei cu spitalele de suport pentru pacienții testați pozitiv sau suspectți cu virusul SARS-CoV-2 (M.O. nr. 290/07.04.2020). Acest ordin a fost în vigoare pe toată perioada COVID-19 analizată, fiind ulterior abrogat în anul 2021 de Ordinul ministrului sănătății nr. 434/26.03.2021 privind aprobarea Planului de măsuri pentru organizarea spitalelor și a unităților de dializă în contextul pandemiei de COVID-19 și a listei spitalelor și unităților de dializă care asigură asistența medicală pentru pacienți, cazuri confirmate și suspecte de COVID-19, conform clasificării spitalelor în 3 niveluri de competență (M.O. nr. 311/26.03.2021), cu modificările ulterioare

³⁷ Conform art. 190 din Legea nr. 95/14.04.2006 privind reforma în domeniul sănătății, republicată (M.O. nr. 652/28.08.2015), cu modificările și completările ulterioare

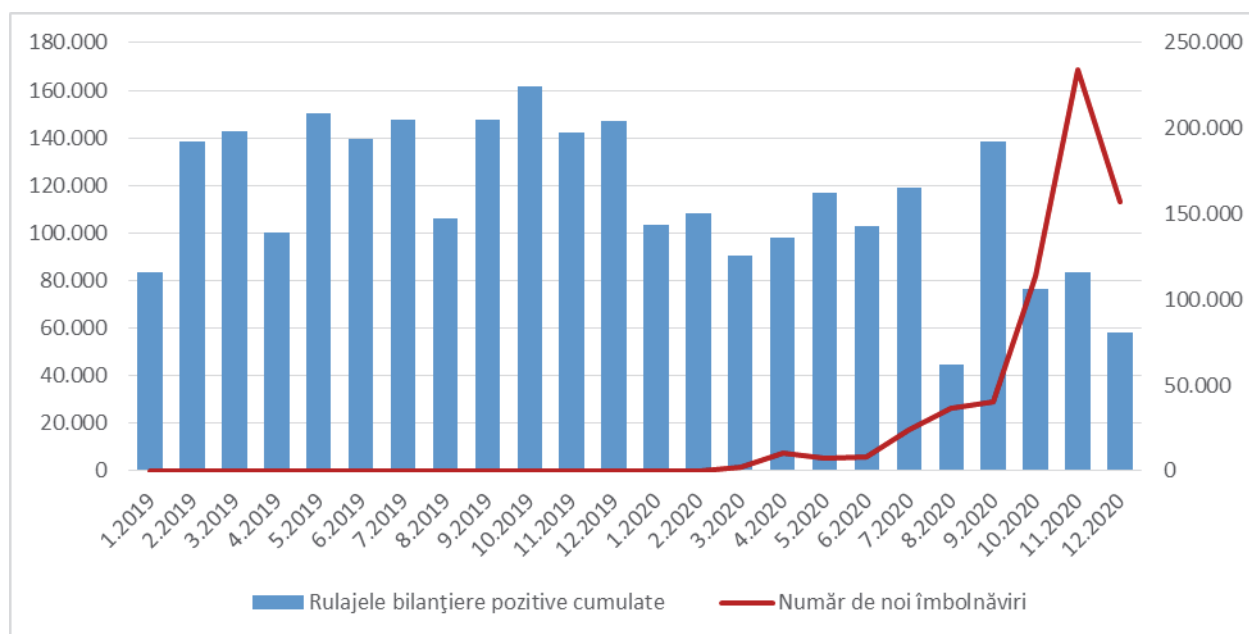

Sursa: rulajele bilanțiere pozitive ale contului "Casa în lei" aferente veniturilor și www.mai.gov.ro

Graficul nr. 4 **Evoluția rulajelor încasărilor în numerar la spitalele din prima linie și numărul de îmbolnăviri COVID-19**

În ceea ce privește plățile, acestea au fost mult mai mici valoric și au reprezentat în principal drepturi salariale și bunuri și servicii (în special pentru poștă și telecomunicații, materiale cu caracter funcțional, hrană și decontarea deplasărilor).

Din datele bilanțiere se pot trage trei concluzii legate de plățile în numerar ale celor 10 spitale: reducerea cu 40% a plăților nesalariale, creșterea cu aproape 50% a drepturilor salariale în bani acordate în numerar și reducerea cu o pătrime (27%) a valorii plăților în numerar pe timpul pandemiei, în special în lunile în care numărul de îmbolnăviri a fost foarte ridicat (așa cum reiese și din graficul de mai jos).

Sursa: rulajele bilanțiere pozitive ale contului "Casa în lei" aferente cheltuielilor și www.mai.gov.ro

Graficul nr. 5 **Evoluția rulajelor plăților în numerar la spitalele din prima linie și numărul de îmbolnăviri COVID-19**

Concluzii

Utilizarea numerarului în locul transferurilor electronice trebuie descurajată având în vedere numeroasele efecte negative pe care le poate avea atât din perspectivă bugetară, cât și din perspectivă sanitară. În cazul României, demersurile legislative în această direcție au început cu peste două decenii în urmă, vizând diverse tipuri de tranzacții și plăți. Acest efort constant și continuu a dat roade, fapt surprins de diverși indicatori din economie.

În paralel, criza provocată de pandemia COVID-19 a adus în prim-plan argumentele de ordin sanitar care vin să întregească arsenalul de argumentații pentru descurajarea utilizării numerarului. Studiarea bilanțurilor contabile de la spitalele din linia întâi de luptă cu COVID-19 arată o migrare accelerată în direcția eliminării numerarului.

Paradoxal, răspunsul oamenilor la numeroasele necunoscute aduse de pandemie s-a materializat și prin comportamente care să reflecte un regres: crește numerarul aflat în circulație, cresc anumite plăți în numerar. Analiza mai aprofundată a datelor ne arată că aceste anomalii sunt de scurtă durată și trebuie puse pe seama mișcărilor de acomodare la noile realități.

Studiile de caz prezentate au arătat că și măsurile cu conotații financiare pot fi susținute cu argumente din varii domenii. În mod particular, pandemia poate reprezenta un aliat puternic pentru convingerea cât mai multor persoane să îmbrățișeze plățile electronice în detrimentul numerarului.

Bibliografie:

1. Akter Selina et al. – *Prevalence and stability of SARS Co 1 V-2 RNA on Bangladeshi banknotes*, Science of the Total Environment, 2021, <https://doi.org/10.1016/j.scitotenv.2021.146133>
2. Angelakis Emmanouil et al. – *Paper money and coins as potential vectors of transmissible disease*, Future Microbiology vol. 9(2), 2014
3. Anghel Tanți – *Codul de procedură fiscală: comentariu pe articole*, Editura Hamangiu, București, 2020
4. Auer Raphael, Giulio Cornelli, Jon Frost – *COVID-19, cash, and the future of payments*, BIS Bulletin no. 3, 2020
5. Baker Scott R. et al. – *How Does Household Spending Respond to an Epidemic? Consumption during the 2020 COVID-19 Pandemic*, NBER Working Paper nr. 26949, 2020, <http://www.nber.org/papers/w26949>
6. Chen Heng et al. – *Cash and COVID-19: The impact of the pandemic on the demand for and use of cash*, Bank of Canada Staff Discussion Paper, No. 2020-6, Bank of Canada, Ottawa, 2020
7. Chen Heng et al. – *Cash and COVID-19: The effects of lifting containment measures on cash demand and use*, Bank of Canada Staff Discussion Paper, No. 2021-3, Bank of Canada, Ottawa, 2021
8. Dubey Vivek et al. – *FinTech, RegTech and Contactless Payments Through the Lens of COVID-19 Times*, International Journal of Advanced Science and Technology, vol. 29(6), 2020
9. Foster Kevin, Claire Greene – *Consumer Behavior in a Health Crisis: What Happened with Cash?*, Federal Reserve Bank of Atlanta's Policy Hub No. 2021-1, 2021
10. Gedik Habip, Timothy A. Voss, Andreas Voss – *Money and transmission of bacteria*, Antimicrob Resist Infect Control 2:22, 2013, <https://doi.org/10.1186/2047-2994-2-22>
11. Husain Asim et al. – *COVID-19 Effect on Consumer Payment Systems: Establishing Cause & Effect Relationship in Anil Vashist editor al Proceedings of International Conference on the 'New normal' in Management, Social Sciences & Economic Development*, 2020
12. Lin Jun et al. – *Metagenomic Sequencing Revealed the Potential Pathogenic Threats of Banknotes*, ACS Omega 2021, 6, 2021
13. Marzoli Filippo et al. – *A systematic review of human coronaviruses survival on environmental surfaces*, Science of the Total Environment, vol. 778, 2021, <https://doi.org/10.1016/j.scitotenv.2021.146191>
14. Patil Bharat, Nerita Patil – *Impact of COVID-19 Pandemic on Consumer Behaviour*, Mukht Shabd Journal, vol. IX(V), 2020
15. Thomas Yves et al. – *Survival of Influenza Virus on Banknote*, Applied and Environmental Microbiology vol. 74(10), 2008
16. Vriesekoop F. et al. – *Dirty money: an investigation into the hygiene status of some of the world's currencies as obtained from food outlets*, Foodborne Pathog. Dis. 7(12), 2010
17. Wisniewski Tomasz Piotr et al. – *Switching from Cash to Cashless Payments during the COVID-19 Pandemic and Beyond*, 2021, disponibil pe SSRN: <https://ssrn.com/abstract=3794790>, <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3794790>
18. www.bnr.ro
19. www.mai.gov.ro

Mulțumiri: Mulțumesc colegilor de la Serviciul elaborarea și monitorizarea situațiilor financiare în Sistemul național de raportare FOREXEBUG pentru sprijinul acordat.